

ЖАС ҚАЗАҚ

Рух берер ұғым!

Биыл Қазақстан Тәуелсіздігіне – 25 жыл.

Егемендікке қол жекізген сонау 1991 жылдан бері қазақ елі даңғыл даму жолынан өтті. Небір қиын кезеңдер мен ауыртпалықтарды бастан кешірді. Биік асуларды бағындырып, орасан жетістіктерге жетті. Әлбетте, осы шаруаның ешбірі оңайға түскен жоқ. Тәуелсіз мемлекеттің жүріп өткен жолын қайта бағамдау маңызды әрі тағылымы мол.

1991 жылғы 16 желтоқсан – тұғырлы тәуелсіздігіміздің, ғұмырлы мемлекеттігіміздің бастауы болған күн. «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» Конституциялық заңды қабылдап, төрткүл дүниеге азаттығымызды жария еттік. Жұбан ақын жырлағандай, қазақ «Мың өліп, мың тіріліп», осы қастерлі күнге жетті. Ата-бабамыз тәуелсіздікті сан ғасырлар армандап өтті. Егемендік үшін күресті. Қазір қазақтың қай жерін алсаң да, асты толған зират, сүйек. Күлтегінге арналған жырда «Сүйегі таудай үйілді, қаны судай ағылды» деп бекерге айтылмаған. Қытайлар «Мыңжылдықтар тоғысында «өмір сүрмеу керек» деп айтады екен. Біз өмір сүріп отырмыз. Дәуір мен дәуір, ғасыр мен ғасыр алмасып жатқанда, халқымыз сан мың жылдар аңсаған мұратына жетті.

Тәуелсіздік алған тұста бес жыл елдің идеологиясын басқардым. Сол кезде «Мына тәуелсіздікті қан төкпей алдық» дегендер табылды. Солардың біразын шақырып алып, «Екі жарым мың жыл ата-бабаң қанға шомылды. Қан жылады, қырылды. Осы аз ба саған? Тағы қан көргің келіп отыр ма?

Солардың көксеген арманына біз жетіп отырмыз. Ендігі мақсат – осы тәуелсіздікті баянды ету» деп айтқаным бар еді.

Осылай Тәуелсіздіктің ақ таңын көру бақыты біздің ұрпаққа бұйырды. Әрине, бәрі бірден бола қойған жоқ. Алғашқы жылдары экономика тұралап, ел күйзеліске ұшырап, халық абдырап, жұртты үрей биледі. Түрлі шерулер, митингілер көбейіп, қозғалыстар пайда болды. Неше түрлі арандатушылар, небір «көсемдер» шықты. Осындай жағдайда елді ұйыстырып, оны жаңа белеске көтеру оңайға түскен жоқ. Бірақ осынау алмағайып кезеңде тізгінді қолына алған Нұрсұлтан Назарбаев елді дұрыс бағытқа салды. Ел біртіндеп есін жиып, еңсесін көтере бастады. Мемлекет басшысы содан бері көрегенділік пен даналық танытып, қазақ елін небір дағдарыстан алып шығып, биік асуларға көтеріп,

мәртебесін асқақтатып келе жатыр. Сондықтан халық Тәуелсіздік пен Президентті бір-бірінен ажыратпай, тұтастықта қарайды. Жан-жақтан анталаған кезеңде жанында болған, ерлігін, қайсарлығын, тәуекелшілдігін кәзімен кәрген, елі үшін атқарған ерен еңбектерінің куәсі болған адаммын. Тәуелсіздіктің қиын да күрделі жылдары 5 жыл бойы күні-түні қасында болып, тереңдігін, кемелдігін көрдім. Елім дегенде ең дүниеге сыймай талай тебіренгенін, талай ұйқысыз түндер мен тынымсыз күндерді басынан кешіргенін кәзіммен кәріп, жүрегіммен сездім. Арпалысқан, аласапыран кезеңде үйреніскен қалыпты жүйенің астан-кестені шығып жатқан, алда не боларын білмей жұрт сасқалақтаған уақытта Нұрсұлтан Назарбаев именбей қол бастады, тар кезеңнен жол тапты.

Тәуелсіздік жылдарындағы тағдырлы шешімдердің ешбірі оңайға түскен жоқ. Әрқашан күмән мен күдік болды. Алғашқы қарбалас жылдарда Нұрсұлтан Назарбаевтың жүзеге асырмақ болған кейбір ойларына келіспей, қарсы шыққандар аз болмады. Мемлекет басшысының ойлары мен идеяларын кезінде көбі өз мәнінде түсіне алмады. Қиын мәселелер бойынша бізбен ақылдасатын, бірақ бәрібір жолды өзі табатын. Әлі күнге дейін солай. Бұл кісі бір мәселені айтқан кезде, біз байыбына барып, түсіне бермейтінбіз. Алдағыны болжайтын адам ғой. Елдің, мемлекеттің ауыртпалығын мойынға алғаннан кейін сол жолдан таймай келе жатыр. Байқап қарасақ, Президенттің шешімдерінің дұрыстығын, көрегенділігін уақыт көрсетті. Көпшіліктің көңілін күпті етіп, күмән туғызған осындай бастамалардың бірі ел астанасын Алатаудың баурайынан Сарыарқа төсіне көшіру болған еді. Сол кезде, ел әлі есеңгіреп, есін жинамаған уақытта Елбасының бұл ұсынысын көпшілік түсінбеді және құптамады. Дағдарыс жағдайында жаңа қала салу деген көп жұртқа ақылға қонбайтын қиял сияқты көрінді. Мен де қарсы болдым. Ел астанасын көшіру бойынша Мемлекет басшысы бәрімізбен ақылдасып жүрген кезде мен ол кісіге «Жұрт 3-4 ай жалақысын, балалар шәкіртақысын, қарттар зейнетақысын ала алмай жүр. Қайда көшеміз? Ел жалаңаш, жалаң аяқ, жалаң бас. Қалай саласыз, қалай көшесіз?» дедім. Біз көшіп бара жатқан жұртты шығарып салдық. «Біз Алматыға сыймай емес, қимай кетіп бара жатырмыз» деді олар. Астананы ең қиын кезде, тәуекелге барып, Арқаның қақ төріне көшіру батырлық еді. Ол мемлекетке қажет болды. Бұны ол кезде біріміз түсінсек, біріміз түсінбедік. Мұның үлкен астары бар болатын.

2000 жылы Астанаға Еуразия ұлттық университетіне ректор болып келдім. Міне, содан бері 16 жыл өтіпті. Осы уақытта Астана маған ерекше ыстық, жақын қала болып кетті. Көз алдымда елдің мақтанышына айналған ғажап әсем қала бой көтерді. Алғашқы жылдары Астананың бас жоспарын көрген кезде қатты таң қалғаным бар. Аз жылда осындай ғажайып қаланың салынуы мүмкін еместей көрінген. Енді сол ертегіні көзіміз

көріп отыр. Көріп қана қоймай, Астананың сәулетіне сән қосуға өз үлесімді де қосып жүрмін.

Сол кезде берген сұхбатымда «Астана тек Қазақстанның емес, құдай қаласа, Еуразияның астанасы болады» деп айтқан болатынмын. Міне, қазір солай болды. Біз өмірі армандамаған Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымының саммитін өткіздік. Ал қазір ешкімнің өңі түгіл, түсіне кірмеген БҰҰ-ның Қауіпсіздік Кеңесіне мүше болып отырмыз. Күні кеше ғана Қытайда әлемдегі ең ықпалды 20 мемлекеттің басшыларының ішінде біздің Елбасымыз отырды. Нұрсұлтан Назарбаев қазір айтса, сөзі өтетін, істесе, қолынан келетін үлкен әлемдік тұлғаға айналды.

Тәуелсіздікпен бірге қазақтың өшкені жанып, өлгені тірілді. Ұлттық сана-сезіміміз оянып, арғы-бергі тарихымызды зерделей бастадық. Салт-дәстүр, әдет-ғұрып, ұлттық мәдениет жаңғырды. Тіліміз бен дінімізді қайтардық. Тәуелсіздік алған тұста атқарылған істердің үлкен бір парасы ретінде тарихи санадағы сілкіністі, рухани өзгерісті атап өтер едім. Сол жылдары отаршыл саясаттың салдарынан езіліп қалған елдің еңсесін тіктеп, оның санасын, рухын ояту үшін бабаларға арнап ас беру ұйғарылды. Ең алдымен Ахмет Байтұрсынов пен Міржақып Дулатовтың тойлары өтті. Одан кейін іле-шала республика деңгейінде Бөгенбай, Қабанбай, Сыпатай батырлардың тойларын өткіздік. Азаттық үшін күрескен батырлардың есімін ұлықтап, бүгінгі ұрпаққа үлгі ету үшін бұл тойлардың маңызы зор болды.

Сол кезде жоқ жерден дау іздегендер де болмай қалған жоқ. «Тойшыл боп кетті» деген күңкілдер естіліп жатты. Бірақ біз той аңсап, қарын тойдыру үшін жүрмегендіктен ондай сөздерді елең қылмай, ісімізді жалғастыра бердік. Өйткені азаттық үшін қасық қанын қиған боздақтарға, арыстарға, аруақтарға қанша уақыттан бері ас берілген жоқ еді. Осылайша, ел ұйыса түсті, оның қалғыған тарихи санасы қайта жаңғырып, намысы оянып, жұртта, әсіресе, жастар арасында мақтаныш сезімі пайда болды. Той болғасын шығынсыз болмайды, дегенмен, бұл орайда халықтың өз игілігі өзіне жұмсалды, республика бюджетінен арнайы қаржы бөлінген жоқ. Сондықтан, бұл тойлар тәуелсіздік алған тұста тарихи миссия атқарды десек, артық айтпағандық болар еді.

Өз тәуелсіздігіне қолы жеткен қазақ халқының тарихындағы айтулы оқиға 1992 жылы болды. Осы жылы жер бетіндегі барша қазақтың басын қосқан Дүниежүзі қазақтарының тұңғыш құрылтайы шақырылды. Ол кезде бүгінгідей алшаң басып жүрген бизнесмендер де жоқ. Обалы не керек, жаңа қылтиып келе жатқан, кәсіпке енді араласа бастаған азаматтардың көмегімен құрылтай ұйымдастырдық. Сонда шетелден келген ағайынды әуежайда қарсы алдық. Жата қалып, жерді сүйді олар. Таң қалдық. Елге, жерге деген сағыныш, махаббат қандай десеңіші!

Биыл тәу еткен Тәуелсіздігімізге ширек ғасыр толды. Егемендіктің туын тігіп, оны баянды ету маңдайына жазылған ұрпақ елінің кемел келешегі үшін тер төгіп келеді. Бүгінге дейін мен де Тәуелсіздікке қызмет етіп келе жатырмын. Өзімді бақытты санаймын. Бүгінгі ұрпақ ең бақытты ұрпақ. Сол басына қонған бақты бағалай білсе деп ойлаймын. Өйткені, тәуелсіздіктен артық, дербестіктен қымбат еш нәрсе жоқ. Мемлекет құру, оны дамыту, әлемге таныту, сырт көзден сақтап отыру оңай емес қой. Бабаларымыз өмір бойы зар илеп, халықты бірлік пен ынтымаққа шақырды. Бірлік болмаған жерде, тірлік болмайды. Тәуелсіздік орнаған күннен бастап Президент елдің бірлік-ынтымағын Қазақстан тәуелсіздігінің тұғыры етті. Осы бізді құтқарып келе жатқан, талай пәледен де сақтап қалды. Мәңгілік ел болудың даңғыл жолына түстік. Енді Алла осы жолдан тайдырмасын!

Мырзатай Жолдасбеков

көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері